

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIO CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTIFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY XI.

BARCELONA 31 D' AGOST DE 1888

NÚM. 118.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS. — Pera'ls no socis, 1'50 pessetas al any. — Número sol, 25 cénts. Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totas las comunicacions, y en la llibreria de Verdaguer.

SOCI ENTRAT DURANT LO MES DE JULIOL.

D. Sebastiá Basa, delegat á la Ametlla del Vallés.

LA ROCA DE PALANCA Y SON CALZER

La curiositat que excitá á nostre amich D. Joaquim de Gispert, durant sa residencia á Camprodón en lo present estiu, á visitar lo caseriu de La Roca, tingué per móvil lo poguer apreciar las condicions artísticas d' un calzer que allí 's conserva, y del que se li feren elogis un tant exagerats, no obstant que, unit á lo típich del poble, forma entre tot un conjunt qual contemplació constituheix una petita excursió d' agradable efecte.

A uns 20 minuts de Sant Martí de Vilallonga en direcció á Camprodón, sobre 'l llit del Ter, s' alsa enesprada penya, ab prou feynas accessible per altra part que per són costat N. ahont existeix una recta vessant per la que 's puja al poble desde 'l marge dret del riu. Las casas de sos míseros habitants miran totas á ponent, únich lloch ahont en part incrustats en la roca viva, s' han lograt apo-

yar los reduhits alberchs que s'aplegan en desordenat munt, y son color, de terrosa entonació, fa difícil distingir los baixos edificis, del lloch á que sembla s'agafan pera no caure desplomats com inútils fragments d'enrunat mur.

La pobresa del vehinat se revela per un aixam de noys que sitian al visitant demanant caritat, la que no's desdenyen d'acceptar així meteix los majors, baix qualsevol pretext.

Per enesprada costa entre 'l rónch caseriu s'arriba á una reduhida capella que serveix d'iglesia, de senzill estil románich, posada sota 'l cim de la penya. En ella res crida la atenció; sols hi está custodiat lo calzer á que 'ns referim anteriorment. Fill del art del sigle xvi, conserva reminiscencias góticas ab formas propias del renaixement ben determinadas, no obstant sa senzillesa. Lo compónen un ample peu de planta ondulada; lo coll ó mánech te ratllas angulars com es frequent en objectes religiosos de la época; de son centre ó nus surten sis botons ab petits esmalts de tosca execució; y la copa está envolta en sa part inferior per allargadas espigas prismáticas alternadas ab altrás d'estructura flamigera. Tot aixó fa de dit calzer un objecte, sino notable per sa riquesa y elegancia, digne d'estima com mostra d'un art ben determinat de transició, que ajuda á la ciencia arqueológica á apreciar algunas de las fases y fluctuacions que caracterisan l'estil, encara indecís per molts artífices, peculiar al sigle xvi.

En fetxa molt posterior se colocá sobre 'l peu del calzer un medalló ab la imatge de Sant Miquel circuhida per una llegenda en la que 's fa constar que 'l calzer pertany á la capella del castell de La Roca, que no pot ser altra que l'edifici que avuy dia cumpleix lo meteix objecte en lo propi llogaret.

Com resultat d'aquesta visita queda en la ment del excursionista lo recort d'un hermós paisatge, la impressió de las condicions d'una arreconat llogaret de singular y típich aspecte que no permet confondrel ab cap altre, y l'exámen sempre útil d'un objecte producte d'altres sigles.

ACLARACIÓ

AL ARTICLE «TROBALLA ARQUEOLÒGICA»

Molt sentim no haver conegut abans lo interessant follet publicat per l' erudit cronista de la ciutat de Girona, nostre estimat amich, D. Enrich Claudi Girbal, ab lo nom de *Estudio histórico-artístico acerca de los llamados baños árabes de Gerona*, per que sa gustosa y útil lectura, que debem á la galanteria del conegut arqueólech D. Joseph Puiggari, á bon segur que al confirmar nostra creencia de que l' antich edifici del carrer dels Banys Nous, erroneament tingut per banys árabes, era de construcció judaica; nos haguera comunicat l' alé necessari pera emitir ab absoluta seguretat, ja que no ab major convicció de la que teniam, l' expressada idea, que per sa novetat y xocar obertament ab la opinió, á lo que sembla, unánime de quants s' havían ocupat de dita construcció, era natural que suscités profons rezels, ab major motiu quant ab ella 's destruheix la seductora antigüetat y 'l simpátich orígen del arrunat edifici.

Gracias als extensos coneixements del senyor Girbal, dels que es altra evidentia proba la referida publicació, nos es possible rastrejar per bon camí la construcció de la obra que 'ns ocupa. En aquella, al estudiar los banys de Girona, incidentalment s' ocupa dels que existian en aquesta ciutat, y als que, ab datos documentals y precisos dels que no cap dudar, assigna 'l propi orígen que 'ls hi vam donar nosaltres en l' article insert en el número anterior; quedant per consegüent plenament confirmadas las apreciacions que 'ns sugerí la breu inspecció de la obra en la part que d' ella havia sigut posada al descobert; trayent dels elements que informan la construcció en si, las causas que 'ns feyan veure en l' arrunada fàbrica del carrer dels Banys Nous enderrocada en 1834, que coneixem per reproduccions, y sobre tot pels restos de la secció del propi edifici que acaba de reapareixer y que hem examinat, una obra filla llegítima del poble hebreu, de cap modo anterior al sigle xi.

Al combatre la generalisada idea del orígen árabe de dita

construcció, no podiam ni remotament sospitar que tan prompte la potentia erudició del senyor Girbal confirmava en totas sas parts nostras opinions, trayent á llum las citas d' un antich y conegut escriptor per tots respectat.

Per lo que atany á sa antigüetat, també hi ha perfecta conformitat entre dits autors y lo exposat per nosaltres, al sostindre que las condicions de la construcció no permetian ferla anterior al expressat sigle; y partint d' aquest concepte, res pot haverhi en ella que no sia propi dels treballs executats á mitjans del sigle XII, en materia d' edificacions, per la complerta semblansa que lliga entre sí totas las fábricas del postrer período del art bizantí, especialment en aquest cas en que 'ls caràcters determinatius de la índole de la obra están involucrats en lo mecanisme de la construcció, en la que s' evitá tot lo supérfluo representat per l' adorno y la decoració, deixant de manifest la bona execució del treball y la elegancia que en ell se troba com indíci segur d' una época avansada. La senzillesa per sí sola no es causa d' antigüetat; y si be lo motlluratge, que tant presta pera la classificació d' un monument, deu ser sempre cuidadosament atés; la part que aqueix pren en l' edifici no te tota la importancia que en ocasions se li ha dat, ni excluheix lo exámen dels elements purament constructius que en ell se troban. Tal vegada á no haverse tingut en compte aquesta circumstancia, es degut lo que equivocadament se donguí una antigüetat y procedencia que no tenen, als desapareguts banys y als restos del edifici actualment descubert.

Consti, donchs, que la notable obra del senyor Girbal ha vingut á robustir nostras conviccions ab datos preciosos pera poguer afirmar sense duptes lo que diguerem en l' article anterior.

JOAQUIM DE GISPERT.

NOVAS

Diu *La Veu de Montserrat* de Vich, del 18 del corrent:

«Cada dia reb aquesta ciutat novas demostracions del zél infatigable y de la discreció extrema del sabi y admirable Prelat que ab tanta gloria y

profit regeix aquesta diócesis. Ab gran satisfacció comuniquem avuy á nostres lectors que d' orde del Excm. Sr. Morgades, s' han comensat las obras convenientes per instalar un Museo arqueològich en la sala del costat de la Biblioteca episcopal, situada en lo pis de sobre l' ala dels claustres de la Catedral, que dona al Mitxdia y que fins al present servia de cambra-dormitori dels estudiants pobres del Col·legi de Sant Joseph que en las cambres d' aquest no cabian, mes que hi cabrán ara que, com diguerem, nostre estimadíssim Sr. Bisbe ha disposat que s' alse d' un pis la citada Casa-Col·legi d' estudiants.

No hem de ponderar açí, en un solt de nostre Dietari, la importancia de la obra de que avuy donam compte, y aixis nos limitem á donar la nova d' un projecte que, d' ésser secundat com es d' esperar, ha de ser un títol mes d' honor per nostra ciutat amada, un nou motiu al respecte dels intel·ligents que tant assíduament nos visitan, y ha de donar als venerandos restos arqueològich religiosos, que tant abundan en aquest pays, un hostatge digne, hont quedan preservats de la incuria del temps y del poch escrúpol ab que ab massa freqüència son tractats per mans profanas.

Felicitam, donchs, de veras á nostre Excm. Prelat per sa felis iniciativa, y felicitem també á nostra ciutat per la importantíssima millora que deurá afegir al cúmulo de motius d' agrahiment que de son Pastor té rebuts »

De la *Revista de Gerona*, corresponent al mes de Juliol, traduhim lo següent:

«Fá com cosa d' un any donarem compte de la vinguda á aquesta ciutat de M. Ch. Didelot, canonge de la catedral de Valence (Drome) y membre de la Societat francesa d' Arqueologia, ab objecte de visitar y reproduhir per medi de buydats la colecció de sarcofachs romans existents en la iglesia de St Felix, empotrats en los murs laterals del presbiteri. La expedició artístich-arqueològica d' aquell ilustrat prebere no 's concretá á nostra capital, puix compregué, entre altres punts, las ciutats de Vich y Tarragona. Recentment M. Ch. Didelot ha donat compte del resultat de sos viatjes en lo «Bulletin Monumental» publicat baix los auspícis de la citada societat, que dirigeix lo digníssim President de la meteixa Sr. Comte de Marsy, per medi d' un apreciable article titulat *Notes Archeologiques sur la Catalogne*. En ell dona compte dit escriptor, no tant sols dels expressats sarcofachs, sí que també d' altres monuments locals, com lo claustre de la catedral, lo Museu d' antiguetats y la Biblio-

teca del Capítol de la Santa Iglesia, fent especial menció d'un evangeliari ab tapas de fusta esculpturadas, qual reproducció heliogràfica acompanya á son estudi, meytat de son tamany natural, encara que equivocant al peu de las láminas lo lloch ahont se troba aquell interessant codice, que atribuheix al Museu en lloch de la Catedral, per més que s' expressi en lo text lo verdader possehidor.

Aquell docte escriptor está formant una colecció de buydats pera servir á la historia de la iconografía escultórica francesa desde 'l sigle III fins á la primera meytat del sigle XII inclusiu, classificantla per grupos de tipos, y en quant es possible, aproximadament per orde de sigles. Al efecte ordena juntament, nombrosos sarcofachs dels sigles IV, V y VI; altars cristians, molts d' ells de procedencia pagana, y cristians, dels VIII y IX; creus, capitells, fragments de pessas historiadas, dels X, XI y XII; timpans, llindas, faixas d' imposta, capitells, frisos, etc., etc. Los monuments d' aquesta última categoria, diu M. Didelot, están inspirats per tres ideas principals relatives á tot alló que la dóctrina católica nos ofereix de més fonamental, més popular y més sagrat.

Com aficionats á tals estudis, nos congratulem ab la confiança de que M. Didelot donará prest á llum lo tractat iconogràfic á que sa preciosa collecció de baixos relleus tant contribuheix, no dubtant que la ciencia arqueológica ha de beneficiar no poch en sa esperada publicació.»

Han sigut cedits á la ASSOCIACIÓ 'ls objectes y obras següents:

Per la societat «Ateneo Barcelonés»: *Acta* de la sesión pública celebrada en el «Ateneo Barcelonés» el día 28 de Noviembre de 1887, Barcelona 1888.—Per D. Jaume Novellas de Molins: *Bosquerolas*, volúm de poesías, Barcelona 1888, per lo propi donador.—Per D. Jaume Monrás, soci delegat á Manresa: 2 impresos y un segell de cera.—Per D. Jaume Arolas: 7 aquarelas.—Per D. Joseph Reig y Vilardell: 3 quaderns del *Diccionari Geogràfic-Històric Catalá*, Barcelona 1888, per lo propi donador.—Per la Associació d' Excursions Catalana: *Guía del Alt Pla de Barcelona y del Baix Vallés*, per D. Artur Osona, Barcelona 1888.—Per la Associació d' Arquitectes de Catalunya: *Lista* de los individuos que componen la sociedad, Barcelona 1888.—Per D. Lluís de Romero: 4 fotografías.—Per D. Francesch Carreras y Candi: Un dibuix y un plano de Subirana de Balsareny.—Per D. Justí Petratx, delegat á Perpinyá: 2 números de *Le Tour du Monde*.—Per la Societat «Estudiantina Rosellonesa»: Una fotografia reproduhint los individuos que la componen.—Per D. Francesch Ubach y Vinyeta: *Discursos leídos ante la Real Aca-*

demia de Buenas Letras de Barcelona en la pública recepció del propi donador el día 18 de Marzo de 1888, Barcelona 1888.—Per D. Joseph Pellicer y Pagés: 5 fascicles dels *Estudios histórico-arqueológicos sobre Iluro, antigua ciudad de la España Tarraconense, región Layetana*, per lo propi donador.—Per D. Hermenegildo Vidal: 2 fotografias.—Per D. Pelegrí Olmos: Una clau d' una de las portas de la Ciutadela.—Per la «Lliga de Catalunya»: 2 fascicles dels *Anals* de la meteixa, Barcelona 1887 l' un y Barcelona 1888 l' altre.—Per D. Ignasi Melé: *Universidad Central: Gimnasia, su importancia en Terapéutica*, Memoria leída por el senyor D. Pedro Recasens y Minguella, Madrid 1888.—Per lo Colegi de Corredors intérpretes de naus del port de Barcelona: Un exemplar de son *Reglament*, Barcelona 1888.—Per D. Joan Llopis: *Ortografia Catalana ó breus documents per escriurer correctament nostra llengua*, per D. Ll. Portet, Vich 1888.—Per D. Jaume Oliver: *Termodinamica: su historia, su aplicaci6n y su importancia*, Memoria premiada en concurso público por el Ateneo Barcelonés y escrita por D. Francisco de Paula Rojas y Caballero Infante, Barcelona 1876.—Per D. Joseph Lasarte-Janer: *Regional*, aplech de versos, per lo propi donador, Barcelona 1887.—Per D. Jaume Oliver: *Hechos históricos y memorables acaecidos en España desde la última enfermedad de Fernando VII hasta la conclusión de la guerra de los siete años*, per D. Lluís Bordas, Barcelona 1846.—Per D. Francesch Rogent: Un plano del monastir de Santa María de Ripoll.—Per la Associació d' Excursions Catalana: *Guía itinerari de las Serras de la Costa de Llevant ó sia del Besós al Tordera*, per D. Artur Osona, Barcelona 1888.—Per la Societat «Real Club de Regatas de Barcelona»: *Memorias* leídas en junta general de 5 de Febrero de 1888, Barcelona 1888.—Per la Associació d' Excursions Catalana: *Guía itineraria del Vallés superior ó sia del Congost al Llobregat*, per D. Artur Osona. Barcelona 1888.—Per D. Antoni Massó: Una fotografia.—Per la «Société Philanthropique Lavoissienne»: *L' Astronome Bouvard*, discurs pronunciat en la obertura de la Asamblea general en 12 Desembre 1886, per Mr. Jules Jorri, Chambéry 1888.—Per D. Antoni Palau: 1 Goigs.—Per D. Eduart Támara: 3 fotografias y un exemplar d' un segell del Ajuntament de Navalcarnero.—Per D. Francesch Valls y Ronquillo: *Memoria relativa á la escuela municipal de ciegos y de sordo-mudos de Barcelona*, escrita per lo propi donador, Barcelona 1888.—Per la Associació Artístico-Arqueológica Barcelonesa: *Lista de los Sres. sócios que la componen* Barcelona 1888; *Album de la colección de D. Francisco Miquel y Badía*, Barcelona 1888.—Per lo Museu provincial de antigüetats de Barcelona: *Catálogo del Museo provincial* publicado por la Comisión provincial

de monumentos históricos y artísticos, y redactado por D. Antonio Elías de Molins, Barcelona 1888.—Per D. Carles Garcia y Vilamala: Un *Album* de vistas de Montserrat.

MEMORIAS

DE LA ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS

Se n' ha publicat lo volúm viii corresponent al any 1884, que comprén en xvi-571 planas, los següents travalls: Pau Piferrer y Fábregas, noticia biogràfica, per D. Bonaventura Renter.—Excursió á Sant Miquel del Fay desde la Garriga, per D. Céssar August Torras.—Id. á La Espluga de Francolí, Poblet, Vimbodí y castell de Milmanda, per D. Lluís María Soler.—Id. á Llinás, per D. Joan Llopis y Bofill.—Id. al Alt Pallars, per Mossen Jascinto Verdager, Pbre.—Id. á Las Guillerías, per D. Antoni Massó.—Id. á Las Guillerías: Tradicions orals y Literatura popular, per D. Sebastiá Farnés.—Id. de Sardanyola á Sant Joan d' Horta per Sant Iscle de las Freixas, per D. Arthur Osona.—Id. á Banyolas, Porqueras, Besalú y Serinyá, per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.—Id. á Miravet, per D. Agustí Monner.—Id. á Puig-Sacau, per D. Antoni Auléstia y Pijoan.—Id. á Barbará, per D. Lluís G. Ferrer.—Id. á las montanyas y ex-monastir de Cardó (Tortosa). per D. Pere Company y Fàges.—Id. á las Illas Medas, per D. Pere Dória.—La Vall Maran y l' origen del riu Tet, per Mr. Pierre Vidal.—Excursió de Puigcerdá á la Seu d' Urgell y Valls d' Andorra y regrés per la serra de Bascarán, per D. Joaquim Guasch.—Id. á Núria, Puigmal y altres llocs notables del Pirineu, per D. Céssar August Torras.—Id. á Badalona, per D. Heribert Barallat.—Id. á Sant Pere de Riudevittles, Sant Quintí de Mediona y Mediona, per D. Heribert Barallat.—Visita á las coleccions de D. Frederich Bordas, per D. Joan Cardona.—Excursió á Mortorell y sos encontorns, per D. Eduart Castellet.—Una ánfora pompeyana, per D. Pere Dória.

L' il·lustran 47 grabats trets dels cròquis que posseheix la ASSOCIACIÓ, y va acompanyat d' un completíssim index analítich que facilita extraordinariament la consulta del llibre.

Se ven pera 'ls socis, al preu de 7⁵⁰ pessetas, en lo local de la ASSOCIACIÓ; y pera 'l públich, al de 10 pessetas, en las principals llibrerías de Barcelona.

Los senyors socis delegats que desitgin obtenirlo deurán designar persona que 'l reculle y satisfasse 'l preu á Barcelona.